

KATE O'BRIEN (1897-1974)

Kate O'Brien (1897-1974) Limerick-en, Irlandan, jaio zen, 1897.12.03an. 1919an, Unibertsitatean lizentziatu eta gero, Ingalaterrara joan zen, *freelance* kazetaria bilakatu eta *Manchester Guardian* delakoan lan egin²⁹.

1922an Bilbora etorri zen, eta Portugaleteko Areilza familiarekin eman zuen urtebete, familiako gazteentzako etxeko irakasle gisa. Egoera hori dela eta, bere eleberririk ospetsuenetako bat idatzi zuen: *Mary Lavelle* (1936an). Eleberririk horren lehen edizioa debekatuta egon zen Irlandan, ez-moralak zelakoan.

1937an bidaia-narratio bat plazaratu zuen, *Farewell Spain*, Franco-ren errebolta kritikatu. Ondorioz, ezin zen Espainian sartu harik eta 1957. urtea igaro arte. **Kate O'Brien Euskal Herrian**

1. Kate O'Brien-en lanak

Hona hemen haren lanik garrantzitsuenak.

Antzerkiak:

Distinguished Villa: A Play in Three Acts (1926)

²⁹ Ikus http://en.wikipedia.org/wiki/Kate_O'Brien.

Eleberriak:

Without my Cloak (1931)
The Ante-Room (1934)
Mary Lavelle (1936)
Pray for the Wanderer (1938)
The Land of Spices (1941)
The Last Summer (1943)
Lady (1946)
The Flower of May (1953)
As Music and Splendour (1958)
Presentation Parlour (1963)
That Lady (1965)

(c) Ez fikzioa:

Farewell Spain (1937)
Teresa of Avila (1951)
My Ireland (1962)

The Heritage of British Literature (Elizabeth Bowen, Anthony Burgess, Lord David Cecil eta Graham Green-ekin batera)

2. Kate O'Brien Euskal Herrian

Jose Maria Areilza-k zioenez³⁰, O'Brien Serantes mendira, Trapagaranera eta Unbe mendira joaten zen. Portugaleteko karraketan ibiltzea gustatzen zitzaion, baita Santurtziko itsas portua ere. Bilbora joaten zen astero beste irlandar neskekin hitz egiteko. Bilboko lekurik maitatuena Albia plaza zen, Antonio Trueba-ren estatuaren azpian esertzen zelarik.

Espainiar estatuan Primo de Rivera-ren estatu-kolpea gertatu baino lehen³¹, Irlandara itzuli zen.

³⁰ 1985ean, El País-en idatzitakoa: http://www.elpais.com/articulo/opinion/IRLANDA/Mary/Lavelle/elpepiopi/19850813elpepiopi_8/Tes/.

³¹ Areilza okertu egiten da *El País*-eko artikuluan. Datua ongi ematen du O'Brien-ek berak *Farewell Spain* liburuan.

3. Mary Lavelle eleberria

Esan bezala, nobela hori Euskal Herrian kokatzen da. Area-vagas familia Portugaleteko Areilza familia da.

Areilza-k dioskunez³², eleberrian Bilbo Altorno da, Portugaleta Cabantes, Algorta Torcal, Areeta Playa Blanca. Areilza-ren etxea (El Salto) Casa Pilar bilakatu zuen. Allera Begoñako eliza da.

(El Salto jauregia, 1905ean, Portugaleteko hondartzaren gainean)

The Good Basque Country izeneko kapitulua nobelaren azken aldean dago: urrunean Bilboko argiak azaltzen dira, iluntasunean dauden mendien artean.

4. Filma

1998an *Mary Lavelle* gidoia izan zen film baterako: *Talk of Angels*³³. Filma Llanes-en eta Oviedo-n (Asturias-en) egin zen.

³² Ikus bigarren oharra.

³³ Ikus <http://www.imdb.com:80/title/tt0120271/>. Halaber, ikus http://en.wikipedia.org/wiki/Talk_of_Angels.

Eleberrian ez bezala, filmean ez da azaltzen inolako euskal ezaugarririk. Alderantziz, jendea, paisaia eta giroa oso arrotza da edozein euskaldunen ikuspegirako. Beste aldetik, nahiz eta ongi eginda egon, filmaren bukaerak, amodio kontuetan, ez dauka zer ikusirik liburuan agertzen denarekin.

5. O'Brien eta euskara

O'Brien-ek euskara entzun zuen Portugaleten eta Areilza familiaren giroan. Hona hemen zenbait aipu *Mary Lavelle* eleberrian:

“... *no one in the house or anywhere seems to speak anything but Spanish or Basque.*” (4. or.)

“... *but that was Basque. Pilár has a bad habit of speaking Basque to the servants.*” (16. or.)

“... *She heard the Basque speech in the market place; amusingly once through the oration of a Basque nationalist she heard the names of ...*” (112. or.)

“... *the conversation switched into Basque, for the old woman, a strong Basque nationalist, had much to say...*” (189. or.)

“... *Basque reading of the children's fortunes in their hands.*” (191. or.)

6. *Farewell Spain* bidaia-narrazioa

Liburu hori dela eta, Areilza-k dio O'Brien Espainian sartzeo debekua *neurri absurdua zela*³⁴. Baina beharbada neurri

³⁴ Ikus bigarren oharra. 1998an Portugaleten argitaratutako *Recuerdos de Portugalete* (ed. Fundación El Abra), *Mary Lavelle* izeneko kapituluak El País

hark bazeukan nolabaiteko harremana Areilza-k berak 1937an emandako hitzaldiarekin³⁵.

Hitzaldi hori ez zegokion aho beroko gazte bati, Falange-n kargua zeukan politikari bati baino. Beste aldetik, 1952an oraindik Areilza harro zegoen aspaldian egindakoarekin³⁶.

1937ko hitzaldia eta O'Brien-i 1952an bidalitako eskutitzean zioena ez datoz bat, inondik inora, liburuarekin. Izan ere, *No pasarán* (sic) eta *Arriba, España!* (sic) izeneko kapituluetan azaltzen dena ezkondu ezinezkoa da Areilza-ren portaerarekin³⁷.

-en 1985ean argitaraturiko artikuluko bera azaltzen da hitzez hitz... baina zati bat kendu zuen Areilza-k. Hauxe da falta den zatia: *“Al comienzo de nuestra guerra civil visitó la zona republicana, pues, dado su militante pacifismo, se inclinó abiertamente, por la causa antifranquista. Publicó entonces un libro titulado Farewell Spain, especie de crónica de viaje por diversas ciudades españolas, que contiene un admirable capítulo sobre Bilbao, sus costumbres y el temperamento de sus habitantes. Pero el tono político del pequeño volumen fue suficiente para prohibir su circulación en España y vetar, asimismo, la entrada de la autora en nuestro país. Esta absurda inéddida (sic) duró hasta 1957, en que se le volvió a permitir viajar a la escritora a la nación que tan entrañablemente amaba. Todavía en 1972, poco antes de su muerte, asistió en Valladolid a unas jornadas, irlandesas en la universidad, donde compartió su presencia con muchos de sus amigos intelectuales españoles.”* (inéddida barik, irakur medida.)

³⁵ Ikus http://es.wikisource.org/wiki/Discurso_de_Jos%C3%A9_M%C2%AA_de_Areilza_en_Bilbao_el_8_de_julio_de_1937.

³⁶ O'Brien jadanik hilda zegoela (1974an), berriz argitaratu zuten *Farewell Spain* liburua Mary O'Neill-en 1984ko hitzaurre batekin. Hitzaurrean honelaxe zioen Areilza-k 1952an O'Brien-i bidalitako eskutitz batean: *“...I was your pupil some years ago -how many? And since then I believe we never wrote each other (...) I did for my country all that I could—and hope still to give her more, when she needs it...”*

³⁷ Are gehiago. Miel Anjel Elustondo-k *Western Basque Festival* liburuan kontaktzen du (besteak beste), Areilza joan zela Nevadan egin zen euskal jaialdi handi horretara duela oraintxe 50 urte, 1959ko ekainean (Areilza Espainiako enbaxadorea zen orduan AEBetan). Elustondo-k aipatzen duenez (<http://www.susa-literatura.com/cgi-bin/liburuok.pl?lib=best16>), 1959n ere amorruek zutik dirau:

Bidaia-narrazio horretan, *Mainly personal* izeneko kapituluaren O'Brien-ek Bilbo, Begoña, Portugalete, El Desierto (sic, hots, Barakaldo), Sestao, Santurtzi, Areeta, Algorta,... aipatzen ditu, leku horien zenbait xehetasun emanez.

7. Kate O'Brien ezezaguna Euskal Herrian.

Kate O'Brien ezaguna da Irlanda. Ezaguna baino gehiago, zeren 1984tik urtero haren aldeko ospakizunak egiten baitituzte bera jaio zeneko herrian³⁸.

"Dotore prestatu dituzte mabaiak. Lorontzi erabili dituzte zesta-punta xisterak eta botila artean paratu dituzte. Euskal Herriaren armarria eginarazi dute antolatzaileek eta aretoaren buru ipini dute. Koroa ere jarri diote armarriari; artistaren lizentzia beti ez poetikoa, alegia. Eta ikurrina ere nabarmen ageri da, Ameriketako Estatu Batuetako, Espainiako eta Frantziako banderekin batera.

Horixe ez zaio gustatu Jose Maria Areilzari. Ikurrina, alegia. Min egin dio. Ikusi orduko egin du atzera. Edo aurrera. Batek jakin. Ezetz, ez dela mabaiburuan jarriko ikurrina handik ezkutatu arte.

— *Galarazita dago! Kendu bandera zikin hori nire begien bistatik! Galarazita dago!"*

³⁸ Ikus <http://www.kobweekend.com/>. Halaber, ikus John Logan (ed.) (1994) *With Warmest Love: Lectures for Kate O'Brien, 1984-93*. Limerick: Mellick Press. 1989an Areilza-k bertan eman zuen hitzaldi bat: Kate O'Brien: A personal and literary portrait, in John Logan (ed.) (1994). Areilza-k dioenez, "...she [Kate O'Brien] was stupidly forbidden entry to Spain until 1957..." Argi geratzen da, alta, O'Brien-en portaera hitzaldi horretan bertan. Izan ere, hitzaldian Areilza-k berak aipatzen du O'Brien-ek berari 1955ean idatzitako eskutitza. Eskutitzean O'Brien-ek honela dio: "...My short stay in your family home is printed indelibly in my memory. That period was so important for me that I used it to write an almost autobiographical novel called 'Mary Lavelle'. It was printed in 1936 at the beginning of the Civil War (...) I myself later travelled to your country again and let it be known that I sympathised with the Republican case, which seemed to me the most liberal and democratic. My name was on the blacklist of the other side, the winning (sic) party. The outcome of that trip was another book called 'A Farewell to Spain', in which one again I recall the period of my stay in Bilbao during the 1920s." (Oharra: 'winning' irakurri behar da.)

Ikus behean ekitaldi hori antolatzen duten batzordeko kideei idatzitako e-posta.

Eibhear Walshe-k dioenez, Kate O'Brien Irlandak XX. mendean eman duen idazlerik garrantzitsuenetakoa³⁹ da.

Haren nobelagintzaz zenbait artikulu eta liburu⁴⁰ argitaratu dira eta tesi batzuk egin⁴¹.

Baina Euskal Herrian deus gutxi dakigu⁴² idazle irlandar horretaz. Hortaz, oso interesgarria izango litzateke Portugaleta inguruan kokatzen den *Mary Lavelle* eleberria era on eta txukun batez euskaratzea.

Ba ote dago inor prest gure txoko honetan lan hori egiteko? joseba felix tobar-arbulu (donejurgi)

PS: Hona hemen Limerick-en Kate O'Brien-en omenez urtero ospatzen den ekitaldiko antolatzaileei 2009ko uztailaren 22an bidali nien e-posta.

Dear friends,

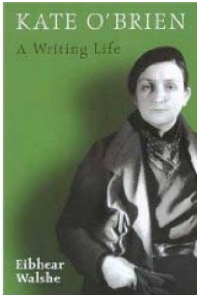
As an admirer of Kate O'Brien from the Basque Country, I think that some notes should be taken into account when dealing with this wonderful Irish writer and her stay in our Country.

³⁹ Ikus liburu horren iruzkina hemen: http://findarticles.com/p/articles/mi_hb162/is_1_37/ai_n29362033/.

⁴⁰ Ikus http://www.pgil-eirdata.org/html/pgil_datasets/authors/o/O'Brien,Kate/life.htm.

⁴¹ Tesien artean, hona batzuk: Lorna Reynolds (1987) *Kate O'Brien : A Literary Portrait*; O'Toole, Martina (1993) *Sexual Transgression and Independent Women: Critical Analysis of the Novels of Kate O'Brien*; Grace, Paula (1995) *Amid Strange Pleasures and Palaces: Spain as a Locus of Female Liberation in the Work of Kate O'Brien*; Gonzalez Molino, Yolanda (2004) *Molly Keane y Kate O'Brien: Nación, Clase y Género*.

⁴² Artikulu hau bukatuta zegoela, Aintzane Legarreta Mentxaka ezagutu dut internet-en bidez, baita berarekin harremanetan jarri ere. Hona Aintzane-ren bi lan interesgarri. (a) Artikulu askotxoren artean honako hau: http://findarticles.com/p/articles/mi_hb162/is_1_39/ai_n32395095/?tag=content;col1 eta (b) Tesia: *Kate O'Brien's Mary Lavelle: Sex, Arts, Politics, and the Fiction of Identity* (2006).

Here some data:

(a) Jose Maria de Areilza was in your 1989 meeting in Liverick: <http://www.kobwee-kend.com/archives/participants.php>.

(b) Jose Maria de Areilza wrote a small article in *El País*, Spanish newspaper, in 1985: http://www.elpais.com/articulo/opinion/IRLANDA/Mary/Lavelle/elpepiopi/19850813elpepiopi_8/Tes/.

(c) In his 1985 article, Areilza wrote that Kate O'Brien:

“Publicó entonces un libro titulado *Farewell Spain*, especie de crónica de viaje por diversas ciudades españolas, que contiene un admirable capítulo sobre Bilbao, sus costumbres y el temperamento de sus habitantes. Pero el tono político del pequeño volumen fue suficiente para prohibir su circulación en España y vetar, asimismo, la entrada de la autora en nuestro país. Esta absurda inéddida (sic) duró hasta 1957, en que se le volvió a permitir viajar a la escritora a la nación que tan entrañablemente amaba.”

(One should read “esta absurda medida”.)

What for Areilza was ‘an absurd measure’ in 1985, perhaps can be better understood if we read what Areilza himself wrote in 1937 and in 1952.

(d) Areilza’s speech in 1937, in Bilbao:

http://es.wikisource.org/wiki/Discurso_de_Jos%C3%A9_M%C2%AA_de_Areilza_en_Bilbao_el_8_de_julio_de_1937.

(e) Areilza in 1952, letter to Kate O'Brien:

O'Brien was already dead (1974) when *Farewell Spain* again was published with a preface (of 1984) by Mary

O'Neill. In that preface we can read a letter written by Areilza in 1952:

"...I was your pupil some years ago -how many? And since then I believe we never wrote each other (...) I did for my country all that I could -and hope still to give her more, when she needs it..."

Here some notes:

- (1) Areilza's speech does not belong to an excited young full of revenge and anger. It belongs to a politician with charge in the Spanish Falange, a Fascist and Francoist movement which helped the general Franco in his illegal revolt against the legal Spanish Republic.
- (2) In 1952 Areilza still was proud about his past and ready to do the same kind of 'things' he did in 1937, if Spain needed him (sic).
- (3) Areilza's speech and what he wrote in 1952 are in strong contradiction with what Kate O'Brien wrote in *Farewell Spain*, mainly in the chapters *No pasarán* (sic) and in *Arriba, España* (sic).

The memory of the wonderful writer Kate O'Brien was has to be kept very clean and without any link at all to the Fascist, Francoist, and later on (in 1975!!) 'Democrat' Jose Maria de Areilza.

joseba felix tobar-arbulu
(Member of Euskal Idazleen Elkartea,
Basque Writers' Association)